

Ska läkemedelsbolaget Janssen-Cilag få ta över den svenska "fängelsemarknaden"?

8 september 2010

I deckaren *Tre sekunder*, är det den polska maffian som ska ta över amfetaminmarknaden på svenska fängelser. De fångar som inte kan betala för sitt amfetamin under fängelsetiden ska få betala efteråt. Man vill knyta till sig fångar i ett närmast livslångt kontrakt.

Men nu handlar inte den här berättelsen om den polska maffian, men väl om amfetaminmarknaden inne på och utanför svenska fängelser. Metoderna är inte lika brutala som i *Tre sekunder* – de är långt mer sofistikerade. En bra beskrivning av den verksamhet det handlar om gavs av Eva Joly, norskan som var stridbar korruptionsåklagare i Frankrike:

"Jag kan inte urskilja någon ondskans hydra, någon fruktansvärd och mångskiftande brottslighet som angriper våra belägrade fästningar, utan en högst respektabel och etablerad makt som införlivat den stora korruptionen som en naturlig del av sin verksamhet." (Sanningens ögonblick, 2003.)

Och i Sverige idag har vi högst respektabla och etablerade tjänstemän och psykiatriker som arbetar hårt på att lämna över den svenska kriminalvården till läkemedelsbolaget Janssen-Cilag – tillverkare av amfetaminpreparatet Concerta.

Hur läkemedelsbolag med sofistikerade illegala metoder får ut sina produkter på marknaden och gör gigantiska vinster har varit förstasidesnyheter i USA en längre tid. De rättsfall som avgjorts ger en skrämmande inblick i metoderna. I dessa rättsfall har den amerikanska staten återvunnit stora summor av de skattepengar som läkemedelsbolagen olagligen tillskansat sig.

För att ge *några* exempel så har Eli Lilly fått betala 615 miljoner dollar i böter för sin kriminella verksamhet runt det antipsykotiska medlet Zyprexa och 800 miljoner dollar i den förlikning som ingåtts med USAs justitiedepartement. Totalt 1,4 miljarder dollar (alltså över 10 miljarder svenska kronor). [1] Det här överträffades dock när justitiedepartementet meddelade att Pfizer gått med på att betala 2,3 miljarder dollar i en förlikning för att slippa åtal för olaglig marknadsföring av sina preparat (som det antipsykotiska medlet Geodon och psykofarmakan Lyrica). Det här var det största förlikningsbeloppet någonsin, skrev justitiedepartementet i sin tuffa pressrelease om saken. [2,3] Och AstraZeneca har i april i år gått med på ett förlikningsbelopp på 520 miljoner dollar för sin illegala marknadsföring av det antipsykotiska medlet Seroquel. [4]

I tillägg till dessa läkemedelsbolag har också bland annat GSK, Novartis, Johnson & Johnson (Janssen-Cilags moderbolag) och Merck fått betala stora belopp för sin bedrägliga verksamhet.

Den senaste nyheten är att det amerikanska justitiedepartementet undersöker hur ledande läkemedelsbolag betalt för konsultationer, licensavtal och "välgörenhet" på

marknader runt om i världen, som en del av stor korruptionsutredning. [5] Det amerikanska justitiedepartementet undersöker nu också möjligheterna att få högre chefer inom läkemedelsindustrin i fängelse. [6]

Och det för oss till fortsättningen av den svenska historien.

Det läkemedelsbolag som den här historien främst handlar om är Janssen-Cilag, som i Sverige bland annat marknadsför det narkotikaklassade preparatet Concerta (metylfenidat, på alla avgörande punkter likvärdigt med amfetamin; hädanefter kallat amfetaminpreparat). Concerta är godkänt i Sverige (och Europa) att ges till barn och ungdomar "med ADHD" (det katastrofala i att ge narkotikan till barn tas dock inte upp i den här artikeln).

Concerta är *inte* godkänt för vuxna, än mindre för kriminella och missbrukare. Preparatet har, som framgår i produktbeskrivningen, som andra amfetaminpreparat massor av allvarliga skadeverkningar. Mest relevant när det gäller kriminella är antagligen att det kan *orsaka eller förvärra aggressivt eller fientligt beteende*. [7] Att preparatet inte är godkänt för vuxna har inte hindrat läkemedelsbolaget att marknadsföra det till vuxna med de mest eleganta metoder (främst genom betalda psykiatriska opinionsledare, välvilliga tjänstemän och uppbyggda patientföreningar; se de liknande metoderna i materialet från USA ovan). Det här har gjort att 13 948 vuxna i Sverige år 2009 fick metylfenidat (främst Concerta och Ritalin), mot 17 341 barn och ungdomar (källa Socialstyrelsen). Janssen-Cilag sålde förra året Concerta för 190 Miljoner (inkl moms) i Sverige. [8] Om vi (lågt) räknar med att 50 procent av doserna gick till vuxna (som får betydligt högre dos än barnen) så sålde Janssen-Cilag förra året alltså Concerta för 95 miljoner kronor till gruppen vuxna – en grupp för vilket preparatet *inte* är godkänt. Skattebetalarna har uppskattningsvis fått lägga ut 75 miljoner av denna summa.

Men nu handlar inte heller den här berättelsen om Janssen-Cilags bedrägliga marknadsföring av Concerta till vuxna rent generellt. Den handlar om hur högre tjänstemän inom Kriminalvården och av läkemedelsbolaget sponsrade psykiatriker arbetar för att bolaget ska få ta över "amfetaminmarknaden" på Sveriges fängelser.

Den 15 februari 2010 publicerades Kriminalvårdens "utvärdering" av amfetaminprojektet på Norrtäljeanstalten. Det är ett av de mest bisarra statliga utredningsprojekt som någonsin gjorts. En extern konsult (hälsoekonomen Ingvar Nilsson), som fått 300 000 kronor för uppdraget, kräver en omläggning av hela kriminalvården. Upp till hälften av alla fångar i landet (3000 sägs det i utvärderingen) tänks lida av en medfödd störning i hjärnan som är grunden för deras kriminalitet. De bör enligt utredningen vara kandidater för legal narkotika i form av amfetaminpreparat (som Janssen-Cilags Concerta). Samhället kommer enligt den externa konsulten att göra miljardvinster på att införa den legala narkotikan som standardbehandling inom kriminalvården. Personer som inte agerar för att stödja projektet jämförs i utvärderingen med dem som inte gjorde något för att få slut på rasåtskillnadspolitik

i USA – och Martin Luther King får finna sina berömda ord använda som ett argument för narkotikautdelning till fångar.

En full analys av den häpnadsväckande utvärderingen (med alla referenser) finns på <http://jannel.se/Krimamf2.pdf>.

Den externe konsulten har varit inblandad i en veritabel PR-turné för utdelningen av Concerta till fångar i hela landet, långt innan utvärderingen publicerades i februari i år. På läkarstämman i november 2009 framträdde han och sade: "Projektet har varit mycket framgångsrikt och samhällsekonomiskt extremt lönsamt." [9] I Ekot fortsatte han sin PR-kampanj i januari 2010. [10] Och under den talande rubriken "*Bättre behandling av intagna med ADHD - från projekt till reguljärt arbete*" framträdde Nilsson i samband med publiceringen av sin utvärdering på den av Janssen-Cilag sponsrade patientföreningen Attentions träff. [11]

Nilssons bisarra utvärdering används som stöd för omformning av kriminalvården till att bli en verksamhet som definierar kriminalitet som en "obehandlad" medfödd störning i hjärnan och där utdelningen av amfetaminpreparat ska bli "ett reguljärt arbete". Kort sagt att överlämna kriminalvården till läkemedelsindustrin – där 3000 fångar sägs vara aktuella för Janssens piller.

Och det här görs *helt utan att några allmänna handlingar inkommer till eller upprättas av Kriminalvården*. Nilssons förslag till projekt och hans offert finns att läsa, men sedan är det tomt på Kriminalvårdens huvudkvarter. Hälsoekonom Nilsson framträder på läkarstämman och i Ekot som Kriminalvårdens specielle utredare och tillkännager att samhället kommer att tjäna *miljarder* på att låta en stor del av landets fångar få amfetaminpreparat (han gör det långt innan någon utvärdering är klar). Han blir mer eller mindre Kriminalvårdens officiella talesman i dessa frågor, och kräver en total omläggning av landets kriminalvårdsinsatser. Men inga papper finns om det: inga protokoll eller minnesanteckningar från Nilssons möten med generaldirektör Lars Nylén eller andra högre chefer inom Kriminalvården; inga inkomna e-postmeddelanden eller brev från Nilsson och utgående sådana från generaldirektören eller andra högre chefer om vad "talesmannen" *kan* och *bör* gå ut med; inga skriftliga beslut om att omsätta ett oavslutat amfetaminprojekt på 30 interner till ett "reguljärt arbete" inom kriminalvården. Ändå sker alla dessa aktiviteter – men utan några som helst möjligheter till insyn.

Den 7 juli 2010 inbjöd läkemedelsbolaget Janssen-Cilag till träff på Almedalsveckan. På temat "Om jag bara fått hjälp tidigare..." presenterade bolaget en nygjord film. Man skrev i programbladet:

"Vi diskuterar samhällsekonomiska vinster eller kostnader samt premiärvisar delar från en film kring projektet på Norrtäljeanstalten där man under flera år behandlat intagna med ADHD." [12]

Filmen, "*Öppning till frihet*", visades inledningsvis i en kortversion. I den framträdde Kriminalvårdens generaldirektör Lars Nylén och prisade amfetaminprojektet. Det gjorde också myndighetens projektsamordnare Gunnar Johansson och representanter för Norrtäljeanstalten. Några fångar fick berätta om det förträffliga i projektet liksom projektledaren själv, psykiatriker Ylva Ginsberg från Stockholms läns landsting. Här fanns inga kritiska röster, här fanns ingen återhållsamhet – kort sagt

det var en ren propagandafilm. I tillägg till de ovanstående hade också hälsoekonomen Ingvar Nilsson en paradroll; han fick som tidigare berätta att Sverige skulle tjäna stora summor på att ge amfetaminpreparat till landets fångar. Efteråt delade *läkemedelsbolaget* ut "utvärderingen" som Nilsson gjort för Kriminalvården om Norrtäljeprojektet; den utvärdering som säger att 25-45 % av landets fångar kan "vara aktuella" för denna behandling och att Sverige i ett längre perspektiv skulle tjäna *miljarder* på att dela ut amfetaminpreparat till fångar.

Hur mycket Janssen-Cilag skulle tjäna på att få ta över stora delar av Kriminalvården fanns inte med i presentationen.

I samband med filmvisningen meddelades att fullversionen av filmen "Öppning till frihet" *skulle användas som utbildningsfilm inom Kriminalvården.*

Men hur hade filmen blivit till, vem hade sponsrat den och hur hade förhandlingarna mellan filmbolaget, läkemedelsbolaget, Kriminalvården och de psykiatriker som utför försöket på Norrtäljeanstalten gått till?

En förfrågan riktades till Janssen-Cilag via e-post om det var läkemedelsbolaget som sponsrat filmen och om filmen gick att köpa från dem.

Och ett fantastiskt svar kom tillbaka:

"Filmen är producerad av ett fristående filmbolag, men vi har köpt filmrättigheterna för att användas vid utbildning av hälso- och sjukvårdspersonal. Du kan beställa filmen från oss om du arbetar inom landsting/kommun med kopplingar till hälso- och sjukvården, annars måste jag be dig att vända dig direkt till filmbolaget." [13]

Det "fristående filmbolag" som Janssen berättar om visar sig ha namnet "Fireturtle Productions" (Anders Bohman), ett bolag med en hemsida under uppbyggnad och e-postadress från vilken det inte ges några svar. Bolaget har tidigare gjort en film för att sälja diagnosen "vuxen-ADHD" (Mitt huvud är en torktumlare), som underligt nog sändes som en dokumentär på SVT.

Janssen har alltså, som man skriver, "*köpt filmrättigheterna*" till den nyproducerade filmen om Norrtäljeprojektet. Man har på Almedalsveckan berättat att filmen ska användas som utbildningsfilm inom Kriminalvården och berättar nu att den ska "*användas vid utbildning av hälso- och sjukvårdspersonal*". Och om man jobbar inom sjukvården så kan man enligt Janssen alltså beställa filmen från läkemedelsbolaget.

I ett senare mail förklarar Janssens kontaktpersonen:

"Vi har köpt ett antal filmer direkt från filmbolaget." [14]

Frågan om sponsringen av filmen börjar således få sin förklaring.

Vi vet att Janssen-Cilag inte skulle ge ut en film med informationstexten "producerad och regisserad av läkemedelsbolaget Janssen-Cilag". Dels för att de potentiella tittarna inom sjukvård och kriminalvård direkt skulle förstå att filmen var del av bolagets marknadsföring av amfetaminpreparatet Concerta, dels för att

Läkemedelsverket och andra myndigheter, som övervakar försöksprojektet på Norrtäljeanstalten, skulle ha starka invändningar mot detta sätt att sälja det narkotikaklassade preparatet. Dessutom är inte ett enda resultat publicerat om fängelseprojektet. Janssen-Cilag skulle alltså sätta sig i en position av att marknadsföra sin "lösning" – beroendeframkallande narkotika – utan att någon enda vetenskaplig artikel skrivits om saken, och utan att narkotikan var godkänd för den grupp för vilken man försöker marknadsföra den.

Så i stället produceras filmen av "ett fristående filmbolag" och Janssen-Cilag "köper filmrättigheterna" och "ett antal filmer från filmbolaget". Det är en så elegant lösning att läkemedelsbolagets film – som vi måste få kalla den – till och med skulle kunna komma att visas som en "oberoende dokumentär" på opartiska och objektiva Sveriges Television.

Janssens kontaktperson har dock med det ovanstående berättat väldigt mycket om denna film – alldeles för mycket visar det sig. För nu är det stopp.

En beställning av filmen från en person som skulle ha rätt att beställa den, som "arbetar inom landsting/kommun med kopplingar till hälso- och sjukvården" får av Janssen den 19 augusti följande svar:

"Vi har inte filmen för distribution och kan därför inte hjälpa dig med din fråga."

Med en uppföljande förklaring dagen efter:

"Tyvärr har det skett ett misstag och filmen finns inte för distribution."

Läkemedelsbolaget har uppenbarligen förstått att marknadsföringen kan ta skada om filmen distribueras fel. Ytterligare frågor om hur många exemplar som bolaget köpt och när det går att beställa filmen ges inget svar.

Om generaldirektör Lars Nylén ska vara med i en film som ska användas som "utbildningsfilm" i Kriminalvården vill han rimligtvis få information om sponsring, manus, lansering och annat. Och det har han säkert fått. Problemet är bara att det inte finns en enda allmän handling hos Kriminalvården om filmen. Inte en enda.

Man har alltså filmat generaldirektör Nylén, andra tjänstemän vid Kriminalvården och fångar – men inga handlingar om saken finns inom myndigheten. Den som försöker få insyn i vad som skett, och hur läkemedelsbolaget Janssen-Cilag kan lansera en "utbildningsfilm" för Kriminalvårdens räkning, får beskedet att det inte finns några allmänna handlingar om saken – inga inkomna brev eller mail, inga minnesanteckningar från möten, inga tjänsteanteckningar från telefonsamtal, ingen ansökan om tillstånd att filma fångar, inga data om sponsring av filmen, inga dokument om hur filmen ska användas. Ingenting.

Försöksledaren för Norrtäljeprojektet är psykiatriker Ylva Ginsberg vid Karolinska universitetssjukhuset. Det finns som tidigare sagts inga publicerade data från projektet – däremot har mängder av PR-budskap levererats under projektets gång från försöksledaren själv.

Concerta är *inte* godkänt för vuxna. Det är illegalt för läkemedelsbolaget Janssen-Cilag att på något sätt marknadsföra preparatet för vuxna. Istället sköts marknadsföringen av personer som skenbart har en oberoende ställning i förhållande till bolaget – som Kriminalvårdens konsult, hälsoekonom Ingvar Nilsson, som filmbolaget Fireturtle Productions och som den ansvariga prövaren i Norrtäljeprojektet, psykiatriker Ylva Ginsberg.

Psykiatriker Ginsberg är så långt från en oberoende forskare som man kan tänka sig. Hon var en av Janssens ansvariga prövare i bolagets europeiska korttidsstudie av Concerta på vuxna – en studie som läkemedelsbolaget ska använda för att försöka få igenom ett godkännande av Concerta för just vuxna. [15] Hon har från den studien ett gällande sekretessavtal med läkemedelsbolaget om att inte avslöja något om densamma (material av "highly confidential nature") för utomstående, utan skriftligt godkännande av läkemedelsbolaget. [16] Ginsberg satt senast, i Janssen-Cilags Scientific Committee vid bolagets marknadsföringsmöte Nordic Psychiatry Academy ADHD år 2009. [17] Och det är samma Ylva Ginsberg som också är ansvarig för Kriminalvårdens och landstingets "oberoende" studie av Concerta på Norrtäljeanstalten, och som vid otaliga framträdanden i media de sista åren lovordat det narkotikapreparat som hon har avtal med läkemedelsbolaget om. Vi kan vara väldigt övertygade om att inga negativa data om Norrtäljeprojektet – som kan riskera att Janssen-Cilag inte lyckas få sin ansökan om Concerta till vuxna godkänd av europeiska läkemedelsmyndigheter – kommer att läcka ut. Och vi kan vara helt säkra på att Ylva Ginsberg inte kommer att publicera något om Norrtäljeprojektet som går emot hennes sekretessavtal.

Ylva Ginsberg är som väntat också med i den nya propagandafilmen, där Janssen "köpt filmrättigheterna". Några av hennes försökspersoner finns också med – det är onekligen ett nytt "vetenskapligt grepp" att lansera sin studie på det här sättet och låta försökspersonerna stå för marknadsföringen. Och som väntat finns det inte en enda allmän handling om saken. Det finns inga papper som berättar om hur Ginsberg och fångarna hamnade i reklamfilmen. Det är lika tomt som hos Kriminalvården.

Vi ser här sammanfattningsvis hur höga tjänstemän på Kriminalvården med hjälp av en bisarr utvärdering omdefinierar kriminalitet och skapar en gigantisk marknad för läkemedelsbolaget Janssen-Cilag på svenska fängelser.

Vi ser hur läkemedelsbolaget Janssen-Cilag, i samarbete med dessa skenbart oberoende höga tjänstemän på Kriminalvården, filmskapare och psykiatriker marknadsför Concerta för fångar (för vilka det inte är godkänt) och hur man på detta sätt lägger grunden för skattefinansierade profiter på hundratals miljoner för läkemedelsbolaget.

Och vi ser att dessa affärer görs utan att någon dokumentation upprättas om vad som egentligen hänt – man har med Jolys ord i sanning "införlivat den stora korruptionen som en naturlig del av sin verksamhet".

Janne Larsson
skribent

janne.olv.larsson@telia.com

Referenser

- [1] Department of Justice, Press Release, 15 januari 2009, http://www.justice.gov/civil/oclcases/Cases/Eli_Lilly/Lilly%20Press%20Release%20Final%2009-civ-038.pdf
- [2] Department of Justice, Press Release, 2 september 2009, [http://www.justice.gov/usao/ma/Press%20Office%20-%20Press%20Release%20Files/Pfizer/Pfizer%20-%20PR%20\(Final\).pdf](http://www.justice.gov/usao/ma/Press%20Office%20-%20Press%20Release%20Files/Pfizer/Pfizer%20-%20PR%20(Final).pdf)
- [3] Department of Justice, Settlement Agreement, 28 augusti 2009, <http://www.justice.gov/usao/ma/Press%20Office%20-%20Press%20Release%20Files/Pfizer/Pfizer%20Settlement%20Agreement.pdf>
- [4] NYT, *For \$520 Million, AstraZeneca Settles Case Over Marketing of a Drug*, 27 april 2010, http://www.nytimes.com/2010/04/28/business/28drug.html?_r=1&src=busln
- [5] Financial Times, *US probes corruption in big pharma*, 12 augusti 2010, <http://www.ft.com/cms/s/0/9a8e8f90-a63e-11df-8767-00144feabdc0.html>
- [6] Lachman Consultants, *Government's Industry Focus Puts Pharma Executives at Risk*, December 2009, <http://www.daylightforensic.com/pdfs/press/Daylight-Lachman%20FCPA%20Alert%20121509.pdf>
- [7] FASS, produktresumé Concerta, version 19 augusti 2009, http://www.fass.se/LIF/produktfakta/artikel_produkt.jsp?NplID=20021101000311&DocTypeID=6
- [8] Apotekens service AB, försäljning av humanläkemedel 2009, <http://www.apotekensservice.se/Global/Externa%20webben/statistik/L%C3%A4kemedel%202009/RED%20Humanlm%20preparat%20%C3%B6ver%205%20milj%20kr%20alfabetisk%20sortering.pdf>
- [9] Läkartidningen, *ADHD-behandling i Kriminalvården extremt lönsam*, 26 november 2009, <http://www.lakartidningen.se/07engine.php?articleId=13320>
- [10] Ekot, *Lönsamt med ADHD-behandling i fängelse*, 25 januari 2010, <http://www.sr.se/Ekot/artikel.asp?artikel=3392567> (där intervjun med Nilsson också kan lyssnas på).
- [11] Attention, pressmeddelande, den 22 februari 2010, <http://www.mynewsdesk.com/se/pressroom/riksfoerbundet-attention/pressrelease/view/pressinbjudan-till-maessa-om-adhd-och-andra-neuropsykiatriska-funktionsnedsattningar-i-uppsala-11-13-mars-375261>
- [12] Janssen-Cilag, *"Om jag bara fått hjälp tidigare"*, 7 juli 2010, <http://www.almedalsveckan.info/event/user-view/5557>
- [13] Janssen-Cilag, e-postmeddelande, 9 augusti 2010.
- [14] Janssen-Cilag, e-postmeddelande, 10 augusti 2010.
- [15] Janssen/Karolinska-Ginsberg, *Avtal*, 15 december 2004, <http://jannel.se/janssen/ginsberg.avtal.PDF>
- [16] Ginsberg/Janssen, *Confidentiality Agreement*, 12 december 2004, <http://jannel.se/janssen/ginsberg.confidentialityagreement.PDF>
- [17] Janssen-Cilag, presentation av Scientific Committee, inför Nordic Psychiatry Academy ADHD, år 2009.